

نوبت امتحانی: دی ماه	مرکز سنجش آموزش و پرورش
مدت آزمون: ۹۰ دقیقه	سؤالات امتحان نهایی درس احکام (۳)
تاریخ آزمون: ۹۷/۱۰/۱۰	پایه دوازدهم رشته علوم و معارف اسلامی

ردیف	شرح سوالات	بارم
۱	مهمترین وظیفه علم اصول فقه چیست؟	۱
۲	خدمات شیخ طوسی به رشد و ارتقای فقه چه بود؟	۱
۳	اصول فقه در جهت دستیابی به احکام شرعی چگونه به مجتهد کمک می کند؟	۱
۴	منبع و مصدر حکم ظاهری چیست؟ موارد آن را نام ببرید؟	۱/۵
۵	در اصطلاح اصول فقه «کتاب» به چه معناست؟ و فرق آن با «حدیث قدسی» چیست؟	۱/۵
۶	قاعده «اصالة الظهور» چیست؟ آن را با مثال توضیح دهید.	۱/۵
۷	شرایط مفهوم دار بودن جمله شرطیه چیست؟	۱/۵
۸	شرایط ظهور امر و نهی را بیان کنید؟	۱
۹	الفاظ و تعبیری که در زبان عربی دلالت بر عموم می کند، بیان کنید؟	۱
۱۰	مطلق و مقید را تعریف کنید؟	۱
۱۱	اقسام اجماع را نام برده و تعریف کنید؟	۱
۱۲	«دلیل عقلی» در چه صورتی حجیت دارد؟	۰/۵
۱۳	حکم تلازم میان تهی و بطلان در عبادات و معاملات را توضیح دهید؟	۱
۱۴	دلیل عقلی بر حجیت براءت را بیان کنید؟	۱
۱۵	هر یک از مواد زیر محل جریان کدام اصل علمی است و چه حکمی دارد؟ (الف) وقتی درباره از بین رفتن عدالت امام جماعت شک کنیم. (ب) وقتی مکلف هیچ راهی برای تعیین قبله ندارد. (ج) اگر شک کنیم که عصاره انگوری که به جوش آمده حلال است یا حرام و دلیلی اجتهادی بر آن نیابیم.	۱/۵
۱۶	مقدمه واجب را با ذکر مثال تعریف کنید.	۱
۱۷	خیر مقطوع الصدور چیست و بر چند قسم است؟ نام ببرید.	۱
۱۸	مفهوم موافق را تعریف و با ذکر مثال توضیح دهید؟	۱

کلید آزمون درسی احکام (۳)

۱- اصول فقه روش صحیح استنباط حکم شرعی را به فقیه می‌آموزد و برای او دلیل را از غیر دلیل و حجت را از غیر حجت متمایز می‌کند.

۲- ایشان مؤسس حوزه نجف، مؤلف دو کتاب از کتب اربعه و سه کتاب از کتب اولیه رجالیه و تربیت کننده صدها فقیه هستند.

۳- الف) با تنظیم روش صحیح استنباط احکام شرعی

ب) با تبیین پیش فرض‌های استنباط

۴- منبع حکم ظاهری را دلیل فقهی با اصل عملی می‌گویند و عبارت است از: استصحاب، برائت، احتیاط، تخییر

۵- منظور از «کتاب»: آنچه به عنوان قرآن بر پیامبر اکرم (ص) از سوی خداوند نازل شده

تفاوت قرآن با حدیث قدسی: آیات قرآن هم لفظ و هم معنای آنها از جانب خداوند نازل شده و رسول اکرم (ص) بدون هیچ تصرفی آن را نقل فرمودند اما در حدیث قدسی خداوند معنا را بر پیامبرش نازل کرده و پیامبر (ص) آن معنای را در قالب الفاظ خود بیان نموده است.

۶- هر گاه شک کردیم که متکلم از کلام خود معنای ظاهر را قصد کرده یا معنای غیر ظاهر را، سخن او را بر معنای ظاهر حمل می‌کنیم، مثلاً آیه «اقیموا الصلاة»، فعل امر ظهور در وجوب دارد و شک می‌کنیم آیا در معنای استحباب به کار رفته یا نه، آن را حمل بر وجوب می‌کنیم مگر در صورت وجود قرینه‌ای برخلاف ظاهر.

۷- شرایط مفهوم دار بودن جمله شرطیه: الف) میان شرط و جواب ملازمه باشد و اتفاقی نباشد. ب) جواب متوقف بر وجود شرط باشد یعنی وجود شرط سبب ایجاد جواب شود. ج) سببیت شرط برای جواب انحصاری باشد. یعنی جواب فقط با وجود شرط موجود شود و سبب دیگر در تحقق آن دخیل نباشد.

۸- الف) امر و نهی از سوی فرد عالی به دانی صادر شود.

ب) همراه با آن قرینه‌ای که صیغه را به معنای استحباب یا کراهت یا اباحه منحصر کند، وجود نداشته باشد.

۹- الف) لفظ «کل» و هر لفظی که به معنای کل باشد.

ب) جمع معرف به «ال»

ج) قرار گرفتن نکره در سیاق نفی یا نهی

۱۰- مطلق عبارتی است که دلالت بر عموم و شمولیت حکم نسبت به همه افراد می‌کند و این دلالت بواسطه مقدمات حکمت

است. و در صورتی که حکم در عبات مقید به قید یا وصف خاصی شود مقید نامیده می‌شود.

۱۱- اجماع محصل اجماعی است که فقیه با تحقیق و بررسی آرای فقها و فتاوی علماء به دست آورده. اجماع منقول اجماعی است که فقیه شخصاً فتاوی علماء را ندیده بلکه از فقیه‌ای که خود اجماع را بدست آورده، آن را نقل می‌کند.

۱۲- دلیل عقلی در صورتی حجت است که نتیجه آن قطع و یقین به حکم شرعی باشد.

۱۳- تلازم نهی و بطلان در عبادات که نیاز به قصد قربت دارند، نهی در عبادات موجب بطلان عبادات است.

در معاملات که نیاز به قصد قربت ندارند، نهی موجب حرمت عمل است ولی معامله باطل نیست.

۱۴- عقل حکم می‌کند که مجازات مکلف در صورتیکه شارع مقدس (قانون‌گذار) حکم آن را بیان نکرده باشد قبیح است. اصطلاحاً «قبح عقاب بلا بیان»: مجازات بدون بیان حکم، پس در هر مورد دلیلی بر حکم شرعی (وجوب یا حرمت) پیدا نکردیم، مسئولیتی ثابت نمی‌شود و وظیفه‌ای نداریم.

۱۵- الف) بر طبق اصل استصحاب حکم به بقاء عدالت امام جماعت می‌کنیم.

ب) بر طبق اصل احتیاط برای اینکه یقین پیدا کنیم تکلیف انجام شده باید به چهار طرف نماز بخوانیم.

ج) بر طبق اصل برائت حکم به حلیت می‌کنیم.

۱۶- اگر شارع به وجوب عملی حکم کند لازمه این امر واجب شدن مقدمات آن است و به عمل واجب که نیاز به مقدمه دارد «ذی المقدمه» می‌گویند مثلاً نماز ذی المقدمه و وضو مقدمه آن است و وضو به عنوان مقدمه واجب واجب است.

۱۷- خبر و حدیثی است که بررسی سلسه راویان آن برای ما یقین به صدور آن از معصوم (ع) حاصل می‌کند و بر دو نوع است: (۱) خبر متواتر (۲) خبری که همراه با عواملی است که موجب قطع و یقین می‌شود.

۱۸- مفهوم موافق مفهومی است که حکم آن با حکم منطوق یکسان است و هر دو حرمت یا هر دو وجوب را بیان می‌کنند. در آیه شریفه «لا تقل لهما اف» منطوق دلالت بر حرمت اف گفتن به پدر و مادر دارد مفهوم این آیه هم دلالت می‌کند هر چیزی که بیشتر از اف گفتن باشد هم حرام است.